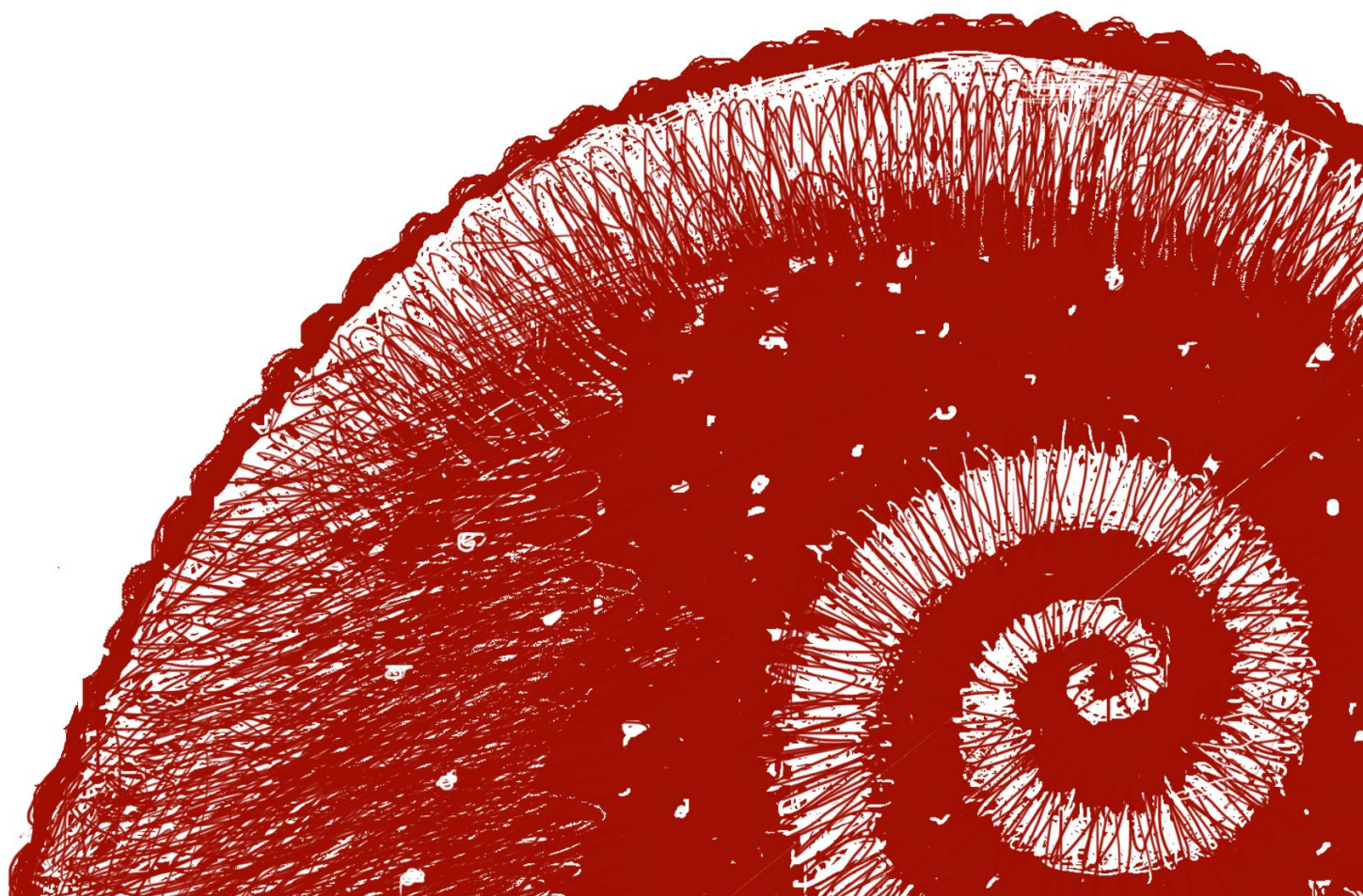

BIBLIOTEK FÖR ALLA

Biblioteksplan för Region Gotland 2014-2017

1.Förord

Den 1 januari 2005 kompletterades Bibliotekslagen (SFS 1996:1596) med en paragraf (§ 7a) om att bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka och att kommuner och landsting ska anta planer för biblioteks-verksamheten¹. Biblioteken ska främja yttrandefrihet, fri åsiktsbildning, fritt kunskapsutbyte och demokrati genom att tillgängliggöra information och kunskap.

Biblioteksplanen ska ses som ett policydokument som anger färdriktning för Gotlands samtliga bibliotek. Den syftar till att utveckla innehållet i de bibliotek som finns i dag. Utifrån den upprättas sedan årliga verksamhetsplaner för de olika biblioteken. Planen tar upp strategiska frågor och föreslår ett antal mål och metoder för att ytterligare ge kvalitet åt det arbete som redan bedrivs.

Biblioteksplanen ger riktlinjer för samverkan som är den viktigaste framgångsfaktorn för det fortsatta arbetet. Biblioteksplanen på Gotland omfattar bibliotek inom Kultur- och fritidsförvaltning, Barn- och utbildningsförvaltning, Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltning, Hälsa- och sjukvårdsförvaltning, Folkhögskolestyrelsen samt Uppsala Universitet - Campus Gotland.

För att värna alla medborgares rätt till likvärdiga möjligheter till bildning och delaktighet i den demokratiska processen är det viktigt att hitta nya former för biblioteksservicen på Gotland.

Skolbiblioteken ska fortsätta att hålla sin höga materiella standard och behöver personalresurser för att elever ska få möjlighet till likvärdig utbildning.

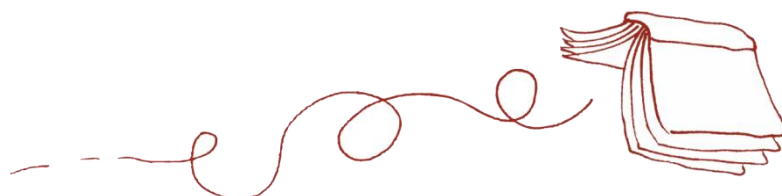
---

¹ Av förarbetena till lagen framgår att biblioteksplanernas uppgift är ökad samverkan mellan all biblioteksverksamhet i kommunerna för att gynna möjligheterna till resurssamordning mellan de olika biblioteksverksamheterna; folkbibliotek, skolbibliotek och länsbibliotek. Resurssamordning är särskilt viktigt för biblioteksverksamheten för barn och unga eftersom de är en prioriterad grupp enligt bibliotekslagen och de är i behov av flera olika bibliotekstyper.

2. Innehåll

1. FÖRORD.....	1
2. INNEHÅLL.....	2
3. FAKTA OM BIBLIOTEKEN PÅ GOTLAND.....	3
3.1 FOLK- OCH UNIVERSITETSbibliOTEK	3
3.2 FOLKBIBLIOTEK	3
3.3 INTEGRERADE FOLK- OCH SKOLBIBLIOTEK.....	3
3.4 SKOLBIBLIOTEK I GRUNDSKOLAN.....	3
3.4.1 SKOLBOKBUSS	4
3.4.2 PEDAGOGISKT MEDIECENTRUM GOTLAND.....	4
3.5 GYMNASIEBIBLIOTEK.....	4
3.6 FOLKHÖGSKOLEBIBLIOTEK	4
3.7 SJUKHUSBIBLIOTEK.....	5
3.7.1 PATIENTBIBLIOTEKET	5
3.7.2 MEDICINSKA FACKBIBLIOTEKET	5
3.8 GOTLANDS LÄNSBIBLIOTEK.....	5
4. PRIORITERADE MÅL OCH METODER FÖR BIBLIOTEKEN PÅ GOTLAND	6
4.1 PRIORITERADE MÅLGRUPPER	6
4.2 PRIORITERADE OMRÅDEN	6
4.2.1 SAMVERKAN.....	6
4.2.2 LÄSFRÄMJANDE	7
4.2.3 INFORMATIONSKOMPETENS	7
4.2.4 BIBLIOTEKEN SOM MÖTESPLATS.....	7
4.2.5 MEDIEUTBUD.....	8
5. KVALITETSSÄKRING	9
6. BILAGOR.....	9
6.1 BIBLIOTEKSLAGEN (1996: 1596) (OBS NY BIBLIOTEKSLAG TRÄDER I KRAFT 1 JAN 2014)	9
6.2 SKOLLAGEN	10
6.3 LÄROPLAN FÖR GRUNDSKOLAN, FÖRSKOLEKLASSEN OCH FRITIDSHEMMET 2011 (LGR 11)	10
6.4 INTERNATIONELLA RIKTLINJER OCH NATIONELLA STYRDOKUMENT.....	10

3. Fakta om biblioteken på Gotland

3.1 Folk- och universitetsbibliotek

Almedalsbiblioteket

Målgrupp: Allmänhet i alla åldrar, universitetets studenter, lärare, forskare och övrig personal

Nämnd: KFN och Uppsala Universitet

Almedalsbiblioteket är ett integrerat folk- och universitetsbibliotek. Biblioteket styrs av en bibliotekskommitté och av ett avtal som i stort reglerar samarbetet mellan huvudmännen. Biblioteket ger fri åtkomst till material som finns tillgängligt i tryckta och digitala medier och har därför en betydelsefull roll som informationsförsörjare, omvärldsbevakare och kulturförmedlare. Bibliotekets samtliga resurser ska göras tillgängliga på ett sådant sätt att användaren oavsett ålder, kön, etnisk bakgrund eller funktionshinder lätt kan finna den. Genom lokalsamlingen samlas, bevaras och tillgängliggörs lokalhistoriskt material om Gotland. Almedalsbiblioteket ansvarar även för den äldre boksamlingen Visby läroverkssamling.

3.2 Folkbibliotek

Målgrupp: Alla kommuninvånare

Nämnd: KFN

Folkbiblioteket är som mötesplats och lokalt kunskaps- och kulturcentrum en grundförutsättning för det demokratiska samtalet. De två kulturpolitiska målen, yttrandefrihets- och delaktighetsmålet är de som är mest grundläggande när det gäller läsfrämjande. Läskunnighet är en viktig förutsättning för att kunna ta del av yttrandefriheten och kunna vara delaktig i samhället och kulturlivet. Folkbiblioteken på Gotland utgörs av Almedalsbiblioteket, som är huvudbibliotek och 11 folkbiblioteksfilialer som är väl spridda i regionen, en bokbuss samt "Boken kommer" verksamhet. Bokbussen riktar sig till allmänheten på eftermiddagarna och till landsbygdsskolorna på förmiddagarna.

3.3 Integrerade folk- och skolbibliotek

Fårösund bibliotek, Gråbo bibliotek och Havdhem bibliotek.

Målgrupp: Allmänhet, elever och personal

Nämnd: KFN och BUN

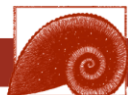
Integrerade bibliotek är en samverkansform mellan KFN och BUN. Biblioteken är bemannade med folkbibliotekspersonal.

3.4 Skolbibliotek i grundskolan

Målgrupp: Elever och personal i förskola, grundskola och särskola.

Nämnd: BUN

Skolbiblioteken är en del av skolornas pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. De ska bidra till elevernas kunskapsutveckling och måluppfyllelse. De främjar elevernas språkutveckling och stimulerar till läsning. Det fungerar kraftfullast i de skolor som har bemanning i skolbiblioteken.

Bokbestånden är avpassade för de elever som nyttjar dem, och finns sökbara i den kommungemensamma biblioteksdatabasen.

Alla skolor har en lärarbibliotekarie med delegerat ansvar för respektive skolbibliotek. De flesta av dessa har ingen eller mycket liten tid avsatt för detta ansvar.

3.4.1 Skolbokbuss

Bokbussen besöker under förmiddagsturena ett stort antal landsbygdsskolor och förskolor, då kallad skolbokbuss.

Målgrupp: Elever och personal i för- och grundskolor.

Nämnd: KFN och BUN

3.4.2 Pedagogiskt Mediecentrum Gotland

Målgrupp: Personal (och i förlängning) elever i förskola, grundskola och särskola

Nämnd: BUN

Till stöd och service för skolbiblioteken i grundskolan finns en skolbibliotekssamordnande funktion inom Pedagogiskt Mediecentrum Gotland (PMC).

Skolbibliotekssamordningen

- ger råd och stöd i frågor rörande skolbiblioteksverksamheten
- samordnar frågor som rör skolbibliotek
- arbetar med nätverk och kompetensutveckling för lärarbibliotekarier
- arbetar med läsfrämjande
- utgör länk mellan folkbibliotek och skolbibliotek

3.5 Gymnasiebibliotek

Sävebiblioteket, Infoteket och biblioteket vid Lövsta landsbygdscenter

Målgrupp: Elever och personal vid den kommunala gymnasieskolan och vuxenstuderande på utbildningar som anordnas av gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

Nämnd: GVN

Gymnasiebiblioteken stödjer eleverna att självständigt söka och värdera information enligt läroplanens föreskrifter, dvs. biblioteken är en del av gymnasiets och komvux pedagogiska verksamhet. Gymnasiebiblioteken bidrar till läsfrämjande verksamhet och beaktar behoven hos elever med läs- och skrivsvårigheter. Mediebeståndet är anpassat till de olika kunskapsnivåerna. Verksamheten tar hänsyn till elevers och lärares önskemål och behov. Gymnasiebiblioteken är en funktion, inte ett rum eller en boksamling.

3.6 Folkhögskolebibliotek

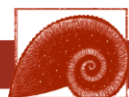
Biblioteket på Hemse folkhögskola

Målgrupp: Elever och personal.

Nämnd: GVN

Biblioteket vänder sig till elever, lärare samt övrig personal på skolan.

Biblioteket i Hemse folkhögskola är bemannat 2 dagar i veckan men är tillgängligt för

sina målgrupper alla dagar.
Hemse folkhögskola har en filial i Fårösund som saknar ett eget bibliotek.

3.7 Sjukhusbibliotek

På Visby lasarett finns det ett integrerat sjukhusbibliotek som är uppdelat på ett medicinskt bibliotek och ett patientbibliotek.

3.7.1 Patientbiblioteket

Målgrupp: Patienter och anhöriga

Nämnd: KFN

Patientbiblioteket är ett allmänt bibliotek med främsta inriktning på patienter och personal

3.7.2 Medicinska Fackbiblioteket

Målgrupp: Personal inom sjukvården, vårdstuderande, patienter och anhöriga.

Nämnd: HSF

Det medicinska biblioteket tillhandahåller medicinsk facklitteratur och medicinska databaser. För den som söker upplysningar om en sjukdom, ett handikapp, en behandlingsmetod eller väntetider på olika sjukhus finns Patientforum som en speciell avdelning inom biblioteket.

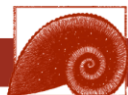
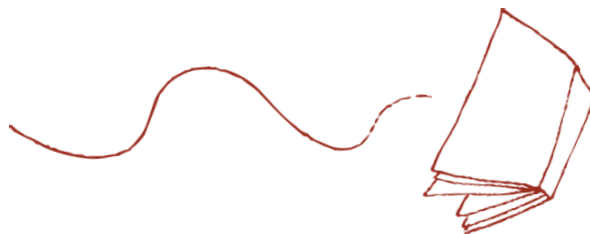
3.8 Gotlands Länsbibliotek

Målgrupp: Biblioteken på Gotland

Nämnd: KFN

Länsbiblioteket är en funktion och inget fysiskt bibliotek. Gotlands länsbibliotek ska främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet. Gotlands Länsbibliotek ska i största möjliga mån skapa förutsättningar för att de kvalitetsmässiga skillnaderna mellan folkbiblioteken utjämnas, så att invånarna får en så hög och jämlik biblioteksservice som möjligt. Länsbiblioteket ska bistå biblioteken med rådgivning, inspiration och stöd i utvecklingsarbetet.

4. Prioriterade mål och metoder för biblioteken på Gotland

4.1 Prioriterade målgrupper

Med stöd av bibliotekslagen prioriterar vi:

- Barn och ungdomar
- Funktionshindrade
- Personer med annan etnisk bakgrund
- Nationella minoriteter

4.2 Prioriterade områden

- Samverkan
- Läsfrämjande
- Informationskompetens
- Biblioteket som digital och fysisk mötesplats
- Medieutbud

4.2.1 Samverkan

Biblioteken ska komplettera varandras insatser för att gemensamt kunna erbjuda alla invånare mångfacetterade bibliotekstjänster av hög kvalitet genom hela livet. En väl fungerande samverkan mellan olika typer av bibliotek och bibliotekshuvudmän i regionen förutsätter en samsyn om bibliotekens olika roller och uppdrag.

Biblioteken ska söka kontakt och samarbete med det övriga samhället vid alla tillfällen som det kan gynna våra brukare och vår verksamhet.

Mål:

- Resursanvändningen inom biblioteksväsendet ska optimeras.
- Skol- och folkbibliotek ska utveckla sitt samarbete.
- Villkoren för de integrerade biblioteken ska tydliggöras och formaliseras.

Metoder:

- Alla bibliotek ska utarbeta en handlingsplan för sin utveckling och för sitt uppdrag
- Plan för samarbete skol- och folkbibliotek ska upprättas
- BUN och KFN ska anta generella villkor för integrerade skol- och folkbibliotek och skriva avtal.
- Biblioteksstrukturen ska ses över utifrån de olika bibliotekens uppdrag och roller samt efter befolkningsutvecklingen på Gotland. I detta ska även ingå att utveckla olika former för hur bibliotekens tjänster tillhandahålls.

4.2.2 Läsfrämjande

Språkträning och läsutveckling går som en röd tråd genom alla åldrar och bygger på ett helhetstänkande där biblioteket är en viktig del. Det finns ett stort behov av lässtimulans och inspirerande boktips för människor i alla åldrar. Här fyller biblioteken och dess personal en betydande roll.

Mål:

- Läsförståelsen ska förbättras och lusten att läsa ska stärkas.
- Bemanningen på skolbiblioteken ska säkerställas.

Metoder:

- En för biblioteken gemensam läsfrämjandeplan ska upprättas.
- Biblioteken ska delta i den nationella satsningen "Läsllyftet"
- Informationsspridning och kunskapsförmedling av aktuell forskning om vikten av bemannade skolbibliotek ska göras.
- Litterära arrangemang ska stödjas.

4.2.3 Informationskompetens

Biblioteken ska utgöra centra för information. Där ska användare ha möjlighet att aktivt och självständigt söka, välja och kritiskt värdera informationen. Biblioteket stöder dem som väljer att utbilda sig och skapar inspirerande miljöer för lärande där olika resurser tillhandahålls på ett pedagogiskt vis i bibliotekets lokaler och webbsidor. Bibliotekens personal ska ha relevant kompetens och beredskap att hjälpa användare vid behov. Bibliotekens hemsidor ska erbjuda digital hjälp.

Mål:

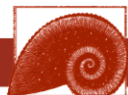
- Alla ska ha fri tillgång till att söka information.
- Bibliotekspersonalens kunskap och kompetens om informationssökning ska motsvara det behov som finns hos medborgarna.
- Bibliotekens hemsidor ska vara relevanta och aktuella

Metoder:

- Biblioteken ska ge tillgång till trådlöst nätverk, databaser, e-medier, studieplatser och internetdatorer som är öppna för fri användning utifrån etiska regler.
- Personalens pedagogiska förmåga och informationskompetens ska utvecklas genom intern och extern utbildning.

4.2.4 Biblioteken som mötesplats

Biblioteken är viktiga digitala, fysiska och kulturella mötesplatser där man kan ta del av bibliotekens utbud och där man kan delta aktivt i olika forum. Biblioteksmiljöerna ska vara lätta att nå och lätta att förstå.

Mål:

- Arbetet med hemsidor och sociala medier ska utvecklas.
- Tillgången till det digitala, fysiska och kulturella biblioteket ska öka och utformas med de prioriterade målgrupperna i fokus.
- Det fysiska biblioteket ska vara synligt och inbjudande för väntade och oväntade möten.
- Samverkan kring bibliotekens utbud ska öka.

Metoder:

- Personalen ska genom kurser utveckla sin kommunikativa förmåga att uttrycka sig i både tal och skrift som t.ex. hålla bokprat och delta i sociala medier.
- Resurser ska avsättas för att förbättra bibliotekens tillgänglighet.
- Biblioteksapplikationer eller mobilt anpassade hemsidor ska utvecklas.
- "Meröppna" bibliotek, dvs. bibliotek med självservice och anpassade öppettider ska införas

4.2.5 Medieutbud

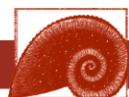
Böcker och andra medieformat är grunden i bibliotekets sortiment och ska kännetecknas av brett utbud. Det ska finnas tillgängliga medier för alla. Medierna ska ordnas på ett sätt som gör att besökarna blir inspirerade till nya läsoplevelser och lätt hittar vad de söker. Vi ser redan nu en ökning av andra sätt att tillägna sig litteratur än genom tryckta böcker. Läsning av e-böcker på läsplattor m.m. kommer troligtvis att öka dramatiskt inom de närmaste åren. Biblioteken måste följa med i denna utveckling och anpassa medierna efter efterfrågan. I framtiden står Sveriges biblioteksväsende inför ett byte av klassifikationssystem från SAB till Dewey. Biblioteken på Gotland kommer att införlivas i detta.

Mål:

- Biblioteken ska tillhandahålla ett brett urval av litteratur i tryckt och elektronisk form.
- Region Gotlands bibliotekskatalog ska införlivas i den nationella katalogen Libris.
- Införandet av Dewey ska ske gradvis och på ett smidigt sätt.
- Bibliotekens mediebestånd ska ses över.

Metoder:

- En handlingsplan för att säkerställa att bibliotekens böcker registreras i Libris ska utarbetas.
- En handlingsplan för införandet av klassifikationssystemet Dewey ska utarbetas
- Medieplan 2010 och talboksplan 2008 ska utvärderas och revideras.

5. Kvalitetssäkring

Biblioteken på Gotland ska genomsyras av kvalitetstänkande. För att säkra likvärdigheten i de olika bibliotekens tjänster och service krävs en fortlöpande uppföljning.

Mål:

- Mål och mätetal ska vara kända för all personal
- Kvalitén på bibliotekens tjänster och hur tjänsterna används ska mätas.

Metoder:

- Mätbara och relevanta kriterier ska definieras.
- Kommentarer och synpunkter om bibliotekens verksamhet från användarna ska samlas in. Användarenkäter ska genomföras och dialog i fokusgrupper utifrån ovanstående kriterier ska föras.
- Förbättringsarbetet i bibliotekens handlingsplaner ska säkerställas.
- Ett forum för att fånga upp kvalitets- och förbättringsåtgärder från medarbetarna ska skapas.

6. Bilagor

6.1 Bibliotekslagen (1996: 1596) (OBS Ny bibliotekslag träder i kraft 1 jan 2014)

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

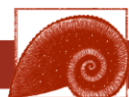
2 § Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek. Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare. Varje kommun skall ha folkbibliotek.

3 § På folkbiblioteken skall allmänheten avgiftsfritt få låna litteratur för viss tid. Bestämmelsen hindrar inte att ersättning tas ut för kostnader för fotokopiering, porto och andra liknande tjänster. Inte heller hindrar den att en avgift tas ut i de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

4 § Ett länsbibliotek bör finnas i varje län. Länsbiblioteket skall bistå folkbiblioteken i länet med kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksuppgifter. För den kompletterande medieförsörjningen skall också finnas en eller flera lånecentraler.

5 § Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

6 § Det skall finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessa bibliotek skall inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid högskolan svara för biblioteksservice inom högskolan och i samverkan med landets biblioteksväsen i övrigt ge biblioteksservice.

7 § Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten. Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap. Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

7 a § /Träder i kraft 1:2005-01-01/

Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261).

8 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl a genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

9 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

10 § Länsbibliotek, lånecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk- och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.

6.2 Skollagen

I kapitel 2 i skollagen tillskrivs huvudmannen följande ansvar beträffande skolbibliotek:

35 § För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

6.3 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr 11)

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel.

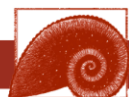
6.4 Internationella riktlinjer och nationella styrdokument

Unesco och IFLA har utarbetat ett Folkbiblioteksmanifest och ett Skolbiblioteksmanifest, för att markera bibliotekens betydelse för individen och samhället.

Ur Folkbiblioteksmanifestet:

Frihet, välfärd, samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden.

De kan bara förverkligas genom välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därmed spela en

aktiv roll i samhällsutvecklingen.
 Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum
 utgör en grundförutsättning för ett
 livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande
 och en kulturell utveckling för den
 enskilde och för olika grupper i samhället.

Ur Skolbiblioteksmanifestet:

Skolbiblioteket förmedlar kunskap och tankar
 som är grundläggande i ett informations- och
 kunskapssamhälle. Skolbiblioteket ger eleverna
 de färdigheter som behövs för ett livslångt
 lärande. Det ger dem möjlighet att utveckla sin
 inlevelseförmåga för att de ska kunna ta sitt
 ansvar som medborgare.

Ur FN:s Barnkonvention:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
- Barnets bästa ska alltid komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet.
- Varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas.
- Varje barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne.

